

DOM ZDRAVLJA MOSTAR

GENITOURINARNI SUSTAV I DERMATOLOGIJA

Ivana Zelenika, mag.med.techn.

UVOD

- **Funkcija:**

Stvara, sakuplja i izbacuje urin iz tijela

Održava ravnotežu vode i soli u organizmu

- **Glavni organi:**

- **Bubrezi** – filtriraju otpadne produkte metabolizma, vodu i soli iz krvi i stvaraju urin

- **Mokraćovodi (ureteri)** – provode urin iz bubrega do mokraćnog mjehura

- **Mokraćni mjehur** – pohranjuje urin

- **Mokraćna cijev (uretra)** – omogućava izbacivanje urina iz tijela

- **Zdrav urin:**

- Sterilan (ne sadrži bakterije, viruse ni gljivice)

- Djeluje kao prirodni antiseptik

- Ispire potencijalno štetne bakterije iz organizma

Urinarna infekcija (UTI)

je upala bilo kojeg dijela mokraćnog sustava, koja nastaje kada mikroorganizmi (najčešće bakterije iz probavnog sustava) uđu kroz mokraćnu cijev i počnu se razmnožavati.

Najčešći put infekcije je prodor bakterija iz probavnog ili vanjskog dijela spolnog sustava kroz mokraćnu cijev u mokraćni sustav.

Infekcije mokraćnog sustava dijelimo prema mjestu zahvaćenosti (npr. infekcije donjih ili gornjih mokraćnih puteva) i prema tipu infekcije.

Prevalenca i incidenca

- 43 % žena u dobi od 14 do 60 godina barem je jednom imalo infekciju mokraćnog sustava (cistitis).

U svijetu se godišnje zabilježi oko 8 milijuna posjeta liječniku zbog UTI; češće su u žena (reproduktivna dob 2,5 %, omjer M:Ž = 1:50; u starijoj dobi 10–30 %, omjer 1:1).

Godišnji troškovi liječenja u svijetu iznose oko 6 milijardi dolara.

Rizik od uroinfekcije

- Prethodna uroinfekcija
- Diabetes mellitus – povišena razina šećera u urinu
- Trudnoća
- Upotreba spermicida i dijafragme
- Abnormalnosti mokraćnog sustava – dovode do nepotpunog pražnjenja mjehura
- Neurološka disfunkcija
- Bolesti bubrega
- Mehanička trauma
- Cistoskopija i kateterizacija

Najčešće infekcije donjih mokraćnih puteva:

- CISTITIS (upala sluznice mokraćne bešike),
  - URETRITIS (upala uretre)
  - PROSTATITIS (upala prostate)

CISTITIS

Infekcije mokraćnog sustava najčešće pogađaju žene jer je njihova mokraćna cijev kraća i bliža anusu, što olakšava bakterijama iz crijeva da dospiju u mjehur.

Tijekom reproduktivnih godina žene su posebno osjetljive; bakterije iz rodnice mogu migrirati u mokraćnu cijev i mjehur, a spolni odnosi dodatno povećavaju rizik zbog mogućeg oštećenja uretre.

Ponavljane upale mokraćnog mjehura kod žena često su uzrokovane anatomskim predispozicijama, dok je rijetko povezana s abnormalnom komunikacijom između mjehura i rodnice.

Komplikacije infekcija urinarnog trakta u trudnoći

- Neliječena infekcija mokraćnog trakta u trudnoći može dovesti do pijelonefritisa u 25 % slučajeva, što povećava rizik prijevremenog poroda i kasnijih bubrežnih bolesti.
- Čak i bez upale bubrega, UTI u prvom ili trećem trimestru povećava rizik za zastoj rasta fetusa i mentalnu retardaciju s 1,2 % na 2 %.
- Neke vrste bakterija E. coli mogu povećati rizik od pobačaja i prijevremenog poroda.

ROSTATITIS

- Prostatitis je upala prostate koja često počinje upalom mokraćne cijevi i može dovesti do upale mjehura ako se ne liječi.

- Dijeli se na akutni i kronični oblik; kronični može biti bakterijski, nebakterijski ili bolni, što se ponekad naziva prostatični sindrom.

Uroinfekcije se klasificiraju prema tipu infekcije:

- Simptomatske
- Asimptomatske
- Akutne – prve i pojedinačne
  - Kronične
- Rekurentne – relaps i reinfekcija
  - Komplikirane
  - Nekomplikirane

- **Nekomplicirana UTI** – infekcija mokraćnog sustava koja nije povezana sa strukturnim ili neurološkim abnormalnostima.
- **Komplicirana UTI** – infekcija mokraćnog sustava povezana sa strukturnim ili neurološkim abnormalnostima.
- **Reinfekcija** – ponovna bakterijurija uzrokovana novim mikroorganizmom.
- **Relaps infekcija** – ponovna bakterijurija uzrokovana istim mikroorganizmom.

SIMPTOMI UROINFEKCIJE

Nagli početak upale, simptomi od blagog peckanja do jake boli, variraju među ženama

- **Najčešći simptomi:**

- učestalo mokrenje
- pečenje, neugoda i osjećaj pritiska pri mokrenju
- bolno mokrenje malih količina urina
- učestala i neodgodiva potreba za mokrenjem
- noćno mokrenje
- promjena boje urina (zamućenost)
- ponekad krv u urinu
- jak i neugodan miris urina
- inkontinencija
- bol u uretri i suprabubičnom području
- bol u leđima
- povišena temperatura obično nije prisutna, ali može se pojaviti

UZROČNICI

1. *Escherichia coli*
2. *Staphylococcus saprophyticus*
3. *Klebsiella pneumoniae*
4. *Proteus mirabilis*
5. *Enterococcus faecalis*
6. *Pseudomonas aeruginosa*
7. *Enterobacter cloacae*
8. *Citrobacter*

DIJAGNOSTIKA

- Urinokultura, (mladih žena često se izostavlja koje prvi put imaju infekciju)
- Laboratorijski pregled urina
- Sediment urina (mikrohematurija i leukocituriju)

Važno !!

- Prvi jutarnji urin- sadrži najveći broj bakterija
- Prije uzimanja urina oprati se mlakom vodom bez sapuna i dezinficijensa
- U sterilnu bočicu se uzima srednj mlaz urina

Urinokultura i prevencija uroinfekcija – sažetak

- **Urinokultura** otkriva i identificira bakterije uzročnike infekcije mokraćnog sustava; uzorak se uzima ujutro, testira rast bakterija, a kontrola se radi prije i nakon terapije (48–72 h, 1–2 tjedna, 4–6 tjedana).
- **Prevencija i savjeti:**
  - Piti dovoljno vode (1,5–2 L/dan) i mokriti redovito, potpuno isprazniti mjehur
  - Tuširanje umjesto kupke, izbjegavati iritantne sapune i pjenušave kupke
  - Nositi prozračno pamučno donje rublje, izbjegavati uske hlače
  - Ograničiti šećer, zaslađene sokove, kavu i alkohol, sprječavati opstipaciju
  - Sokovi i preparati od brusnice/borovnice mogu spriječiti prijanjanje bakterija
  - Dodatno: urolški čajevi i pravilna higijena nakon defekacije

Urinary Incontinence

Tipovi urinarne inkontinencije

- **Hitna inkontinencija** – nevoljni gubitak urina odmah nakon naglog osjećaja hitnosti mokrenja.
- **Stresna inkontinencija** – gubitak urina kod kihanja, kašljanja ili povećanog trbušnog pritiska.
- **Funkcionalna inkontinencija** – nastaje zbog nemogućnosti pristupa toaletu zbog kognitivnih ili fizičkih ograničenja.
- **Inkontinencija suviška** – nesamovoljni gubitak urina povezan s prekomjernim širenjem mokraćnog mjehura.
- **Totalna inkontinencija** – potpuni, stalni gubitak urina.

Kegelove vježbe

- **Kegelove vježbe** jačaju mišiće dna zdjelice, pomažu kod inkontinencije i oporavka nakon poroda.
- Vježbe se rade stiskanjem pubokoksigealnog mišića (koji zaustavlja mlaz mokraće) i zadržavanjem 3–10 sekundi, ponavljajući 5 puta, tri puta dnevno.
- Redovitim izvođenjem vježbi rezultati se vide za 6–8 tjedana; važno je ne uključivati trbušne, bedrene ili stražnjice mišiće.

PROCES ZDRAVSTVENE NJEGE

Sestrinski proces kod pacijenata sa UTI

Sestrinska njega pacijenta sa infekcijom UT odnosi se na liječenje i sprječavanje recidiva:

- Procjena
- Plan
- Implementacija
- Evaluacija

Procjena

- Zdravstvena istorija (bol, temperatura, mokrenje, urin)
- Spolni odnosi,
- Lična higijena,
- Šta pacijent zna o svojoj bolesti i prevenciji,
- Procjena putem intervjua

Specifična pitanja

- Kada je bol počeo?
- Gdje je bol počeo? Možete li odrediti lokaciju bola?
- Da li je urin promijenio boju?
- Da li ima neugodan miris?
- Da li uzimate neke lijekove?

Navike mokrenja

Koliko puta ste mokrili u zadnja 24 sata?

Da li ustajete u toku noći da mokrite? Koliko puta?

Opis urina

Kako biste opisali svoj urin? Izgled(bistar,mutan)

Miris(slab,jak miris)?

Problemi eliminacije urina

Peckanje,često mokrenje,malo urina,bol pri mokrenju,

Imate često kapanje urina ili osjećaj smanjene snage toka urina?

Slučajno propuštanje urina? kad kašljete ili kišete ili kad se smijete?

Prethodna oboljenja urinarnog sistema (bubrega , kamenci itd)

Faktori koji utiču na mokrenje

Lijekovi (diuretik pojačava, spasmolitik, antidepresiv, antihistaminik i dr. zadržavaju urin
Unos tečnosti-koju količinu i vrstu tečnosti unosite svaki dan (npr. 5 čaša vode, 3 šolje kafe, 2 čaše koka kole)

Faktori okoline-da li imate problema sa odlaskom u toalet
(pokretljivost-skidanje odjeće Wc šolja suviše nisko, nema ručke ?

Oboljenje-da li bolujete od povišenog pritiska, srčanog oboljenja, tumora, uvećane prostate, diabetes melitus ili diabetes insipidus?

Plan

- Glavni ciljevi za pacijenta su:
- Olakšavanje bola
- Sprječavanje ponovnih infekcija
- Olakšavanje boli

Osnovne zadaće sestre su:

- savjet o upotrebi termofora,
- unosu dosta tekućine i
- podstiče pacijenta da mokri svaka 2-3 sata),
- izbjegavati kafu, čaj, začine, kole, alkohol

U edukaciji o sprečavanju nastanka ponovnih infekcija sestra je dužna da nauči pacijenta:

- održava ličnu higijenu,
- Unosi 2-2,5 litara tečnosti,
- Prepoznaje znakove i simptome urinarne infekcije i zna komplikacije koje nastaju zbog čestih urinarnih infekcija (prestanak rada bubrega i sepsa)

Implementacija

Provođenje aktivnosti koje su planirane:

1. Redovno uzimanje antimikrobne terapije
2. Savjeti o upotrebi termofora
3. Unošenje 2-2,5 litra tečnosti na dan
4. Edukacija pacijenta o njegovoj bolesti, ličnoj higijeni (pranje ruku, spolovila, kupanje)
5. Keglove vježbe (stezanje i opuštanje mišića zdjelice čime se vraća tonus)
6. Ocjena vitalnih znakova i nivoa svijesti

Evaluacija

- U slučaju recidiva-ponovnog javljanja urinarne infekcije ponoviti sestrinski proces zajedno sa
- pacijentom i pronaći uzroke koji su doveli do recidiva.
- Prevencija ponavljanja urinarnih infekcija

EDUKACIJA PACIJENATA I OBITELJI

Higijena: tuširanje, čišćenje perineuma sprijeda prema nazad, pamučno rublje, izbjegavati iritantne sapune i uske hlače.

Mokrenje i tekućina: piti dovoljno vode (8–10 čaša), mokriti svaka 2–3 h, potpuno isprazniti mjehur, isprazniti prije i poslije spolnog odnosa.

Prevencija i prehrana: C vitamin ili sok od brusnice, izbjegavati alkohol i iritantne napitke, pridržavati se propisane terapije.

Sigurnost: ukloniti prepreke, osigurati noćno svjetlo, držače i laganu odjeću.

Starije osobe: posebna pažnja prevenciji komplikacija i edukaciji za očuvanje zdravlja.

ŠTA SMO NAUČILI O UTI?

- Infekcije mokraćnog sustava značajan su uzrok oboljenja u svim dobnim skupinama.
- U riziku su seksualno aktivne mlade žene, starije osobe i osobe s kateterom.
- **E. coli** uzrokuje 80 % svih UTI; kod komplikacija češći su **Staphylococcus aureus** i **Enterokoki**.
- **Urinokultura** je zlatni standard za dijagnozu UTI.

The background of the slide is a vibrant blue, populated with numerous microscopic organisms. In the center, a large, elongated, rod-shaped bacterium is shown in a semi-transparent, wireframe-like style, revealing its internal structure. Surrounding it are various other forms: smaller rod-shaped bacteria, spherical viruses with distinct capsids, and other irregularly shaped microorganisms. The overall effect is a dense field of diverse biological entities.

PRENOS - TRANSMISIJA BOLESTI

- Mikroorganizmi su prisutni svuda: u vodi, tlu, na koži, u probavnom traktu, ustima, gornjim dišnim putevima, vagini i mokraćnom sustavu.

- Većina mikroorganizama je bezopasna ili korisna, dok **infekcija** znači invaziju mikroorganizama u tkivo i njihovo razmnožavanje.

- **Asimptomatične infekcije** nemaju kliničke simptome, ali mogu izazvati komplikacije (npr. CMV kod trudnica).

- **Mikroorganizmi se razlikuju po:**

1. **Patogenosti** – sposobnost da uzrokuju bolest; patogen može izazvati infekciju i kod zdrave osobe.

2. **Težini bolesti i prenosivosti** – npr. virus prehlade se lakše širi nego bacil tuberkuloze.

3. **Opportunistički patogeni** – izazivaju bolest samo kod osjetljivih osoba.

- **Zarazne bolesti** su vodeći uzrok smrti u svijetu; kontrola širenja provodi se na međunarodnoj, državnoj, lokalnoj i individualnoj razini, a **Svjetska zdravstvena organizacija (WHO)** koordinira međunarodnu zaštitu.

Asepsa – odsustvo mikroorganizama; koristi se za sprječavanje prijenosa infekcija.

Medicinska asepsa – smanjuje broj mikroorganizama i ograničava njihov prijenos.

Kirurška asepsa – sterilna tehnika koja uništava sve mikroorganizme i njihove spore, koristi se pri sterilnim zahvatima.

- **Sepsa** – ozbiljna infekcija koja može dovesti do septičkog šoka.

Glavne skupine mikroorganizama koji uzrokuju infekcije:

- Bakterije – najčešći uzročnici; prenose se zrakom, vodom, tlom, tjelesnim tkivom i tekućinama
- Virusi – zahtijevaju živu stanicu za razmnožavanje (npr. rinovirus, herpes, hepatitis)
- Gljivice – uključuju plijesni
- Paraziti – nastanjuju druge organizme, npr. crijevne gliste, buhe
- Rikecije i protozoe

VRSTE ZARAZE

- **Kolonizacija** – mikroorganizmi se nastanjuju i razmnožavaju bez izazivanja bolesti.
- **Infekcija** – mikroorganizmi invadiraju tkivo, obrambeni mehanizmi domaćina ne djeluju, pojavljuju se simptomi.
- **Lokalne vs. sistemske infekcije:**
  - **Lokalne** – ograničene na jedan dio tijela
  - **Sistemske** – šire se po tijelu; prisutnost bakterija u krvi = **bakterijemija**, a ako dovede do sistemske bolesti = **septikemija**
- **Trajanje infekcija:**
  - **Akutne** – iznenadne, kratkotrajne
  - **Kronične** – polaganog nastanka, mogu trajati mjesecima ili godinama

INTRAHOSPITALNE INFEKCIJE

- Infekcije povezane s boravkom u bolnici ili pružanjem zdravstvenih usluga.
- Mogu se pojaviti tijekom boravka ili nakon otpusta pacijenta.
- Zdravstveni radnici također mogu oboljeti (npr. hepatitis B, HIV), što može uzrokovati ozbiljne probleme i odsustvo s posla.

Lanac zaraze (Vogralikov lanac) – 6 karika

1. Rezervoar zaraze – mjesto gdje mikroorganizmi žive i razmnožavaju se; mogu biti ljudi, životinje, tlo, voda ili okoliš.

2. Izvor zaraze – osoba ili životinja koja prenosi mikroorganizme; može biti oboljela ili kliconoša (privremeni ili kronični nosilac).

3. Putevi širenja – načini na koje mikroorganizmi prelaze s rezervoara na domaćina:

- Direktni kontakt (dodir, poljubac)
- Indirektni kontakt (predmeti, pribor, površine)
- Kapljično (Fligeove kapljice pri kašljanju ili kihanju)
- Vektori (insekti koji prenose mikroorganizme)

4. Ulazna vrata – mjesta kroz koja mikroorganizmi ulaze u organizam; najčešće prirodni otvori (usta, nos, oči, genitalije) ili ozlijeđena koža.

5. Patogenost i virulencija – sposobnost mikroorganizma da izazove bolest:

- **Patogenost** – može li mikroorganizam izazvati bolest
- **Virulencija** – stupanj ozbiljnosti bolesti i štete koju uzročnik može prouzročiti
- **Letalitet** – broj umrlih u odnosu na broj oboljelih
- **Infektivna doza** – količina mikroorganizama potrebna da izazove infekciju

6. Osjetljivost domaćina (otpornost) – sposobnost tijela da se brani:

- **Prva linija obrane:** koža i sluznice, sekreti (pljuvačka, kiseli sadržaj želuca, lizozim)
- **Druga linija obrane:** nespecifični celularni i hemijski odgovor
- **Treća linija obrane:** specifičan imuni odgovor (aktivni, pasivni, prirodni, umjetni imunitet)

Standardne mjere opreza za kontrolu infekcije

- **Prevenција uboda iglom** – igle i oštre instrumente odmah odložiti u posudu otpornu na ubod; poklopci se ne vraćaju, ili koristiti tehniku jedne ruke.
- **Odlaganje oštrica** – posuda mora biti dostupna; štiti osoblje i radnike koji rukuju otpadom.
- **Pranje ruku** – prije i nakon kontakta s pacijentom, nakon skidanja rukavica i kontaminacije; pod mlazom vode 10 sekundi; antibakterijski sapun ako je rizik veći.
- **Rukavice** – nositi pri izloženosti krvi, tjelesnim tekućinama ili tkivnim uzorcima; nisu zamjena za pranje ruku.
- **Održavanje kože** – ispiranje, sušenje i povremena upotreba losiona za zdravu kožu radnika.
- **Dekontaminacija opreme i igala** – upotrijebljene igle i kontaminirana oprema trebaju se dekontaminirati prije odlaganja; može se koristiti hlorna solucija u posudi prije zatvaranja.

Uloga medicinske sestre – sestrinski proces

- **Procjena – sestrinska anamneza**
- Procjena **rizika od infekcije** i pacijentovih **pritužbi**.
- Prikupljanje informacija o:
  - postojećim bolestima i prethodnim infekcijama
  - lijekovima i terapijskim mjerama
  - stresu, prehrani i povijesti cijepljenja

Fizička procjena

Lokalni znakovi: crvenilo, oticanje, bol, toplina, gubitak funkcije.

Sistemske znakovi: temperatura, ubrzan puls i disanje, malaksalost, mučnina, povećane limfne žlijezde.

Specifični simptomi prema zahvaćenom organu (npr. urinarne infekcije – promjena boje urina, učestalo mokrenje).

Planiranje

Održati ili ojačati **obrambeni mehanizam** pacijenta.

Spriječiti **širenje mikroorganizama**.

Smanjiti ili ublažiti **probleme uzrokovane infekcijom**.

Implementacija – sestrinske intervencije

Pranje ruku – prije i poslije njege, nakon kontakta s tjelesnim tvarima.

Održavanje higijene pacijenta – mijenjanje zavoja, oralna i kožna higijena.

Prevenција širenja infekcija:

pokrivanje usta kod kašlja/kihanja

odlaganje kontaminiranog materijala u vreće otporne na vlagu

korištenje aseptičnih i sterilnih tehnika

Osobna zaštita sestre: rukavice, maska, zaštita očiju i mantil.

Zaštita pacijenta: očuvanje kože i sluznice, osobna higijena, uravnotežena prehrana, imunizacija.

Sigurnost pri procedurama: odlaganje igala u sigurne kontejnere, sterilna tehnika kod kateterizacije i promjene zavoja

PROCEDURA PRANJA RUKU

Wet Hands

Apply Soap

Palms

Fingers

Fingernails

Back of Hands

Thumbs

Wrists

Flush

Dry Hands

Turn Off Tap

Clean Hands

- Slučaj

Pacijent sa infekcijom urinarnog trakta

Gospođa Renata ima 69 godina i dolazi u vašu ambulantu sa povišenom temperaturom i jakim bolom u leđima.

Razgovarajući s njom, također otkrivате da osjeća hitnost i pečenje kod pražnjenja. Iz razgovora sa pacijenticom dolazimo do saznanja da je dijabetičar i da je na oralnim hipoglikemicima. Kaže da je dijabetes «vrlo dobro kontrolisan». Ne koristi druge lijekove. Gospođa Renata vam također govori da se kod kuće stara o svom mužu. On je prije četiri godine imao moždani udar zahtijeva gotovo potpunu njegu. «Dani nisu dovoljno dugi za sve što moram uraditi», kaže. Izgleda veoma umorno i sjeda na stolicu čim je na raspolaganju. Daje Vam podatke da je urin zgusnut, mutan i ima neugodan miris. Šećer u krvi iznosi 8.4 . Govori Vam također da jučer nije mogla zadržati malo mokraće »ali danas sam vrlo oprezna da se to ne bi ponovilo«. Nastavlja, «popijem nešto kada znam da mogu stići u toalet inače bih tamo išla stalno». Nakon doktorskog pregleda izlazi iz ordinacije sa receptom Trimethoprim-sulfamethoxazole. Prije odlaska kući, gospođa Renata vam se vraća na edukaciju o tome šta joj je činiti dalje.

Upotreba sestrinskog procesa: Identifikujte dodatnu procjenu podataka koje želite prikupiti. Napravite plan njege za ovu pacijentaicu sa posebnim naglaskom na rizične faktore i zdravstvenu njegu.

HVALA NA
PAŽNJI!

